

Din nou, dr. Monica MĂRGINEANU - CÂRSTOIU:

„ÎNTR-O VIZIUNE PROFESIONISTĂ, SUBIECTUL UNUI CONCURS CARE URMĂREȘTE SĂ PUNĂ ÎN VALOARE VESTIGIILE ARHEOLOGICE DIN PIAȚA UNIRII NU SE POATE LIMITA, FĂRĂ RISCUL UNUI LAMENTABIL EȘEC, LA SUPRAFETELE CERCETATE ARHEOLOGIC”

Într-un interviu publicat în Adevărul de Cluj din 10 octombrie, după „ediția 2005” a „scandalului Piața Unirii”, d-na Monica MĂRGINEANU - CÂRSTOIU (cercetător principal I la Institutul de Arheologie „V. Pârvan” din București, arhitect, doctor în Istoria arhitecturii și urbanismului, specializată în Arhitectura greacă și romană) declara, referindu-se la vestigiile romane din centrul Clujului: „Pentru o zonă a istoriei și monumentelor de excepție asemenea celei din jurul catedralei gotice din Cluj, potențialul oferit astăzi de ruinele descoperite în Piața Unirii este imens! Dacă se vor găsi profesioniști de talent, dacă responsabilitatea și seriozitatea vor lua locul trâncanelilor păguboase, atunci pietrele antice trebuie făcute să vorbească împreună cu monumentele care le înconjoară. Activarea ruinelor romane în spațiul public, în centrul istoric va îmbogăți orașul. Sacrificată va fi doar ignoranța.”

Dată fiind decizia comună a Comisiei Naționale de Arheologie și Primăriei Cluj-Napoca, de a pune în valoare vestigiile romane descoperite în Piața Unirii, am socotit util un nou dialog cu dr. Monica Mărgineanu - Cârstoiu, reputat istoric al arhitecturii și una dintre cele mai autorizate voci în materie de monumente antice. Fiindcă, deși oficial încheiată prin decizia CNA - Primărie, adevărata bătălie pentru Piața Unirii abia acum va începe. Și, vorba cuiva, „e mai periculos să faci ceva prost acolo decât să acoperi ruinele”.

- Vă întrebam, cu două săptămîni în urmă, dacă descoperirile arheologice din Piața Unirii merită sau nu merită să devină un „punct turistic” al municipiului Cluj-Napoca. Iată că, într-un sfîrșit, Comisia Națională de Arheologie a decis, de comun acord cu primarul Emil Boc, ceea ce unii dintre arheologii clujeni susținuseră de ani de zile: că ruinele romane merită, sau TREBUIE conservate și puse în valoare.

Să fie acesta un prim pas în eliberarea de politică a arheologiei clujene și a Pieței Unirii?

- Atitudinea Comisiei de Arheologie mi se pare firească, iar acordul domnului Boc de bun augur.

În ceea ce privește ultima parte a întrebării, vă mărturisesc ca imixtiunile din partea unor „sfere de influență” excentrice față de problema istorico-arhitecturală, cum au toate șansele să devină în anumite circumstanțe acelea la care vă referiți, sînt, din punctul meu de vedere, nocive. Dovadă - întreruperea cercetărilor în Piața Unirii, act contrar spiritului științific și, în general, deschiderii spre normalitate a societății civile. Vă mărturisesc că sînt dezamăgită de registrul „jos” în care s-au purtat prea multă vreme discuțiile pe această temă; de sărăcia imaginarului profesional al celor care - prin natura preocupărilor personale - ar fi trebuit să fie înzestrați cu instrumentele necesare pentru a orienta opinia publică în direcții mai puțin pătimase. Nu vreau să spun prin aceasta că ar intra în puterile opiniei publice să stabilească soluții de amenajare de o asemenea complexitate! Dar ar fi putut asigura o atmosferă mai respirabilă în jurul acestei probleme. Dar, toate aceste lucruri se cunosc. Acum, face parte din istorie faptul că un oraș cu severă și plină de speranțe tradiție universitară, un oraș încărcat de suficientă istorie pentru a putea distinge între peren și derizoriu, a putut trăi o lungă clipă în simbioză cu o manipulare politică grotescă.

Dacă arheologia clujeană se vrea sau nu a fi eliberată de „politică” - atît cît este necesar pentru a-și împlini misiunea - nu pot eu aprecia, așadar nu sînt în poziția de a face vreun comentariu.

- În urma discuțiilor purtate de conducerea CNA cu primarul Emil Boc, cu viceprimarii și cu arhitectul șef al orașului s-a convenit ca o clădire romană ale cărei ziduri se continuă sub trotuar și sub stradă, înspre Librăria Universității, să fie acoperită, păstrîndu-se doar o a doua clădire, împreună cu curtea acesteia, cu fîntîna și coloanele descoperite în vară. Am înțeles, la conferința de presă de după această întîlnire, că se intenționează protejarea vestigiilor sub sticlă și iluminarea lor de jos. Ce părere aveți despre această, deocamdată, variantă?

- Din păcate, vîd că s-a început cu sîngul! Dacă discuțiile purtate de Comisia Arheologică cu primarul d-voastră au condus atît de repede la stabilirea soluției arhitecturale, mă întreb ce înțeleg cei în cauză, dincolo de aspectele emoționale, prin ideea de amenajare și punere în valoare a zonei ocupate de vestigiile romane? Care mai este rolul unui concurs pentru amenajarea unor ruine în cea mai mare piață a Clujului, dacă soluția este deja stabilită?!

Nu este vorba aici de o simplă aranjare a unor pietre într-un sarcofag de sticlă, nici de conservarea cîtorva ruine oarecare într-o zonă lipsită de accente istorice!

Îmi pare rău că trebuie să amintesc, dar valoarea unui concurs constă tocmai în posibilitatea de a aduce în vizibil idei și soluții de excepție. Varietatea de idei pe care, în orice caz, le generează un concurs la care au acces profesioniști de valoare oferă posibilitatea de a se alege soluțiile cele mai adecvate.

- Sînteți arhitect, sînteți doctor în Istoria arhitecturii și urbanismului, sînteți specializată

în Arhitectura greacă și ROMANĂ; pe de altă parte, faceți parte din Comisia germană de Istoria arhitecturii și arheologiei „Koldewey” și, mai mult, aveți o extrem de bogată activitate de cercetare în arhitectură pe șantierul arheologic de la Histria, Tropaeum Traiani, Halmyris etc. etc. De aceea vă întreb: cum trebuie procedat în cazul Pieței Unirii pentru a nu greși? Care sînt pașii de urmat în amenajarea ruinelor romane și a întregii piețe, pînă la urmă?

- Într-o viziune profesionistă, subiectul unui concurs care urmărește să pună în valoare vestigiile arheologice din Piața Unirii nu se poate limita, fără riscul unui lamentabil eșec, la suprafețele cercetate arheologic. Cu alte cuvinte, concursul trebuie în mod necesar să aibă în vedere reamenajarea în ansamblul său a Pieței, în care ruinele arheologice urmează a activa o memorie particulară. Această memorie nu trebuie să strivească, ci să fie acordată celei deja sugerate de ansamblul urbanistic al locului. Cu alte cuvinte, ruinele romane sînt destinate să formeze un corp coerent în interioritatea spațiului construit al Pieței, să trăiască împreună și nu excentric față de expresivitatea istorică în permanentă devenire a acesteia.

Nu este ușor de conceput un asemenea proiect. Prezența catedralei „Sf. Mihail” și a binecunoscutului grup statuar obligă la o realizare de excepție! Cred că ruinele nu trebuie privite ca o excrescență lipsită de monumentalitate și săracă în semnificații prin comparație cu arhitectura istorică a locului, dar nici nu trebuie hipertrofiată imaginea acestora. Este un bun prilej de aducere aminte că „monumental” nu înseamnă neapărat „mare”.

Clujul este în fața unei probleme de excepție. Dacă o ratează urmînd drumul activismului de orice natură, profesionalismul sensibil nu-și va găsi loc de acțiune. Soluțiile conjuncturale trebuie expulzate! Trebuie să fie atrași profesioniști din varii domenii, arhitecți, urbanisti, designeri, peisagisti, artiști plastici, într-un concurs național de idei. Alături de aceștia să fie stimulată participarea specialiștilor în științe sociale și economice. Aceștia sînt pașii de urmat! Repet, nu e vorba aici de o simplă amenajare de pietre, ci de acordarea simfonică a vestigiilor romane din centrul Clujului cu o istorie milenară.

- Ce presupune, în opinia dvs., organizarea unui concurs de idei pentru amenajarea unor ruine romane într-o piață modernă?

- Nu vă voi expune păreri personale, ci itinerariul uzual (mai rar frecventat în România!) al organizării unui astfel de concurs. În primul rînd concursul trebuie anunțat, făcut public prin mijloace media și prin intermediul asociațiilor profesionale, în toată țara. Să nu uităm însă, lipsa noastră de experiență în realizarea unor proiecte de acest gen! Prin urmare, este necesară o participare internațională.

- V-am răspuns deja, în mare parte, la această întrebare. Aș adăuga că dintre cei foarte buni, bunul simț îi va împiedica, cu siguranță, pe cei care nu au avut niciodată tangență cu probleme de natura celor implicate de amenajarea vestigiilor romane din Cluj să trateze cu ușurință un astfel de proiect. De asemenea, orice foarte bun arhitect restaurator știe că a face să supraviețuiască monumente aflate sub formă de ruină impune o problematică distinctă de aceea în care sînt implicate edificii spontane lecturabile. Își vor da cu toții seama că nefiind familiarizați cu monumente în stare de ruină, e cu atît mai important să se apropie nemediat de vestigii și, în orice caz, să fie extrem de activi intelectual în privința documentării necesare. Este necesar dar nu și suficient să ia contact cu împlinirile europene din acest domeniu. Este obligatoriu să aibă o atitudine corectă și să extragă învățămintele necesare din abisul care caracterizează această latură de activitate în țara noastră. Dar, pentru profesioniștii autenticii, acestea sînt locuri comune.

- Primarul Emil Boc a afirmat, la conferința de presă de după întîlnirea cu conducerea CNA, că dorește ca vestigiile romane din Piața Unirii să fie amenajate în așa fel încît „să nu ne fie rușine” sau, altfel spus, să fie „o mîndrie” pentru oraș.

Dacă ar fi după dvs., ce ați propune?

- Mă bucur că primarul Clujului este conștient de valoarea unui asemenea gest. Ce aș propune eu? Concret? În această fază a discuțiilor, aș nega tot ce am afirmat anterior dacă mi-aș permite să cad în capcana fantazărilor pe această temă. Ceea ce însă este evident, dacă se dorește într-adevăr o intervenție de calitate, este că, repet, pentru un proiect de amenajare a ansamblului Pieței Unirii în care urmează să fie activate vestigiile romane, trebuie avut în vedere **ansamblul** acestor ruine și nu doar curtea cu coloane. Firește, în mod normal o acțiune de acest fel presupune un proiect ambițios, adică unul de perspectivă. Printre cerințele care vor fi cuprinse în tema unui concurs, ar putea fi inclusă - pe lîngă amenajarea propriu-zisă a vestigiilor descoperite pînă acum - realizarea unui muzeu subteran. Într-o asemenea „criptă” arheologică - amintiți-vă de *parvis* - ul de la Nôtre Dame din Paris, de „subteranele” catedralei Santa Maria del Fiore din Florența sau ale Domului din Milano - ar putea fi expuse chiar și fragmente de arhitectură romană care zac în curtea muzeului actual. O asemenea amenajare complexă și, dacă doriți, de maximă eficiență turistică, ar fi într-adevăr demnă de centrul istoric al unui oraș cum este Clujul, l-ar face să iradieze împreună cu centrele importante ale culturii Europene. Desigur, s-ar putea crede că un proiect de asemenea anvergură nu poate fi suportat, deocamdată, financiar de către urbe. Aș răspunde că lucrările se pot etapiza. Că un proiect bun trebuie să conțină datele necesare pentru aceasta. Că unde există voința de a face, opreliștile se vîd exponențial mici.

- În cei 11 ani care au trecut de la începerea săpăturilor arheologice din Piața Unirii, dincolo de cearta dintre Funar și UDMR am fost părtași, clujenii, și la certurile dintre arheologi, unii susținînd că vestigiile sînt, alții că nu sînt demne de a fi amenajate turistic. Este posibil ca de acum să urmeze un alt război de orgolii, între arhitecți?

- Nu mă pot lansa în predicții de acest gen. Nici nu mă prea interesează subiectul. Așa cum știți și d-voastră și toată lumea, orgoliul nu are o geografie profesională. Pot să vă spun doar atît: nu-i ascultați pe cei care dau verdicte negative! Nu sînt serioși. Sau pur și simplu habar nu au despre ce vorbesc.

Vă rog să-mi permiteți, deși nu voi răspunde la o întrebare a d-voastră, să-i amintesc domnului Boc că în ultimele decenii Europa cunoaște o adevărată emulație în privința concursurilor naționale și internaționale pentru înnoirea sau revitalizarea imaginii orașelor prin actul edificării. Aceste concursuri sînt, în marea lor majoritate, lansate de edilii locului. Îi doresc să fie dintre aceștia.